

2010.07.22.

Kultura.hu

<http://kultura.hu/main.php?folderID=1174&ctag=articlelist&iid=1&articleID=302770>

Pósfai György biológus, biofizikus. Értékes szakmai munkásságáról bőségesen tájékoztat a világháló is. Az 1956-os születésű, prózát bő tíz esztendeje publikáló író irodalmi működéséről viszont még egy valamirevaló kritikát is nehéz előbogarászni (publikációinak törzsfolyóirata, a Holmi legalább a háziszzerzők szűkszavú regiszterében számon tartja őt). Arra is csupán óvatosan következtethet az érdeklődő, hogy a *Vadakrul* című 2002-es könyve, s még sokkal inkább a *Magyarország legnagyobb fái – Dendrománia* (2005) bizonyos értelemben és más-más módon összehozta a természettudományt és a szépliteratúrát.

Az ünnepi könyvhétre a Kortárs Kiadónál megjelent Pósfai-kötet, a *Tull úr intenzív élete* a bemutatkozó gyűjteménnyel, az 1999-es *Friss Cipó-történetekkel* tart kapcsolatot (mint arra a *Tull úr eredeti Cipó-történetei* fejezetcím rá is utal). Az elbeszélő (kvázi és nem kvázi: Tull úr), Cipó (az alakmás-társleány) és Márta (a múzsa és szövetséges-tettestárs) hármasa állandó szereplőként regényesíti a rövidtörténet-füzért. Megesik, hogy mintha mindhárman kitűnnének a keretből – leginkább a *Tull úr gyerekkora* cikluscím alá gyűjtött-menekített szövegekben –, de ki is tágulhat a narráció. Ilyenkor az élőbeszédszerű előadásmód közönségébe az olvasó nyelvtanilag is beleértheti magát. „Van egy kedvenc útvonalam a kertek alatt, a csatorna mellett – lapozunk rá a *Halott galamb* kezdésére. – Ismerik ezeket az árnyékos, rejtett utakat...” Igen, valóban, talán...: ismerni véljük azokat a valami okból rejtett, rejtelmes ösvényeket, amelyeken a történetmondó közlekedik térben és időben. Nem annyira az övéit, inkább a Pósfai-féle „hárompercesekben” felkínált modelleket: ezek szinte mindenkinek a tapasztataival mutatnak hirtelen, impulzív összefüggéseket. A felvillantott események ritkán hagyják el a hétköznapiságot. Ugyanakkor a józan, logikus, következtető jellegű építkezés a valóságon túli régiók mezsgyéjére is elvezet. Kettős értelmű elbeszéléstípus változatait munkálja ki a szerző.

A szerényebb variációk egyike például a *Lefordíthatatlan*, mely éppenséggel nem lefordíthatatlan. „A kisnyom főkajár a termelőszövetkezetben” – indul két öregasszony látszólag tájszólásos párbeszéde a buszmegállóban. Akinek van szeme-füle hozzá, hamar felfogja: a dialógus a magyar helységnevek köznyelvi használatát aknázza ki a humorisztikus híradás érdekében (egy „bihar nagy bajom ember” „másodállásban végardó, látástól vakoláig dolgozik, nem kölcsé semmire” stb.). Amikor aztán a kicsit hallgatózó Tull úr hasonló álhalandzsa nyelven hozzászólna a témához, a két öregasszony nem veszi a lapot: ők nem értik a nyelvet, amelyet Tull úr értett. Tehát nem ugyanazt a nyelvet beszéljük; ugyanaz a nyelv nem ugyanaz a nyelv.

Voltaképp a novellák ettől az alapfoktól – a nyelvi abszurdítás intenzív minimumától – fölfelé haladva rendezik el magukat, hol tematikusan, hol stílusosan hatolva abszurd, abszurdoid, groteszk absztrakciókig. Az olajozott szellemi mechanizmus mozgási energiái részben Örkény Istvántól, esetleg Páskándi Gézától – s mindeneelőtt Franz Kafkától eredeztethetők. A *felejtőművész* – mely nyilván a címében is tudatosan hordozza a tisztelgést és asszociációt – az évek folyamán mit sem fakult. Ennek a kötetnek a címerovellája s a közelmúlt magyar kisprózájának egyik legszuverénebb alkotása. A nagy mutatvány leírása hátborzongató (attól is, hogy Tull úr felnőtt emlékezőként mindig szívesen alkalmaz gyermeki gondolkodás- és kifejezés-technikákat), kiút csak a gyilkosság (gyilkossági kísérlet) irányába mutatkozik. A könyv nem kevés írásában érzékelhető formálási megingás jele a fölösleges toldalék. Rövidtörténetet is lehet túlbeszélni.

A Jethro Tull együttesen kívül nincs tudomásom a Tull név felbukkanásairól. Nem ismerem az írói névetimológiát. De a Tull jó név, sőt lassan márkanév: egy rezignációra és

lelkedésre egyként hajló, önironikus figura köré szőtt röpke históriák ismertetőjegye. Tulle franciául, angolul a túll megfelelője. Alakításukat tekintve valamelyest túllszerűek a Pósfai-novellák. Megragadó a könnyűségük, még ha nem is mindig egyenletes a csipkességük. A Kafka-elbeszélések roppant súlyát is részben a megjelenítés irgalmatlan, természetyszerű könnyűsége adja: a megfoghatatlan evidencia. Kafkaland, Kafka-land, Kaf-kaland: a szóalkotás külföldön és idehaza sem ismeretlen, sokan sokféleképp alkalmazták. Kafkalandnak új lakója is van: Tull.

Tarján Tamás